

Ondernemers teveel, boeren te weinig

Ondernemerschap is er te weinig. Wat je veel minder leest en hoort, is dat er in dit land ondernemers teveel zijn. Misschien komt dat omdat het een minder leuke boodschap is. Agrarisch ondernemers zelf weten dat maar al te goed: elke dag stoppen er een paar en de meeste bedrijven zijn te klein om efficiënt te kunnen produceren. Ook als ze zich richten op biologische landbouw, streekproducten of natuurbeheer.

Dat veel bedrijven te klein, zijn, komt omdat we in Wageningen en elders steeds maar weer nieuwe dingen uitvinden die de kostprijs verlagen en de optimale bedrijfsomvang vergroten. Als we net als vroeger in de Flevopolders of door ruilverkavelingen de bedrijven optimaal zouden inrichten, kon minstens de helft van de ondernemers aan de slag in bedrijfssectoren die met personeelstekorten kampen. Recent onderzoek suggereert overigens dat opschaling ook kan met behoud van een kleinschalig landschap. We hebben dus een kleine-ondernemersvraagstuk, net als in de jaren vijftig toen we rapporten schreven over het kleine-boerenvraagstuk.

Ondernemers teveel en ondernemerschap te weinig: die tegenstelling komt ook omdat we iedereen maar ondernemer zijn gaan

noemen. Proefschriften in Wageningen hadden vroeger eenvoudige titels als 'Boer en landbouwvoorlichting' (Van den Ban, 1963) of 'Boer en bedrijfsresultaat' (Zachariasse, 1974). Maar ergens in de jaren zeventig zijn we daar mee gestopt. De traditionele boer moest een moderne ondernemer worden, zo propageerde bovenal Wageningse socioloog Hofstee. Een moderne boer was veranderingsgezind en had kennis van de moderne landbouwtechnieken.

Waar economen als Schumpeter ooit de term ondernemer reserveerden voor degene die werkelijk iets nieuws maakt en markten ontregelt of creëert ('creative destruction'), ging de Nederlandse landbouw er toe over om alle boeren (en anderen die de meitelling invullen) ongevraagd agrarisch ondernemer te noemen. Alsof met de ruilverkavelingen Hofstees wens werkelijkheid was geworden. Alsof een hoog niveau van vakmanschap en management automatisch een hoog niveau van ondernemerschap is.

Inmiddels is het woord 'boer' aan een comeback bezig. Het appelleert aan nostalgie, lokale kwaliteit en trots. Het trekt voetbal-supporters en vrouwen. Kortom, niets mis mee en het mag weer, al was het maar als geuzennaam. Het zou van academisch en

ambtelijk ondernemerschap getuigen als we het woord boer weer invoeren voor iedereen die gewoon zijn landwerk doet en zijn vee hoedt, als we meteen erkennen dat we nog steeds een kleine-boerenvraagstuk hebben en als we het woord ondernemer reserveren voor de beperkte groep die echt bezig is markten te ontregelen met innovaties. Lopen we ook in de EU weer in de pas, want de Engelse farmer werd nooit een entrepreneur. En dan pas kunnen we vaststellen dat we te veel boeren en toch te weinig ondernemers hebben.

Krijn Poppe

Krijn Poppe werkt bij Wageningen UR en is trekker van het Kennisbasisthema 'Transitie'.

syscolumn